

वस्तुगत प्रश्नोत्तर

- नेपाल टेलिकमले भ्वाइस ओभर लड टर्म इमोलुसन (भीओएलटीई) सेवाको व्यावसायिक सुरुवात कहिलेदेखि गरेको हो ?
 - वि.सं. २०७८ माघ २२
 - फोरजी/एलटीई नेटवर्कमा आधारित यो सेवामार्फत प्रयोगकर्ताले उच्च गुणस्तरको भ्वाइस सेवा प्रयोग गर्न पाउने। साथै भ्वाइस कलमार्फत नै भिडियो कलको सुविधा लिन सक्ने।
 - टेलिकमले गत जेठ ३ गते नै यसको परीक्षण सुरु गरेको थियो।
 - फोरजी सेवामार्फत भ्वाइस कल गर्दा आवाजको गुणस्तर एचडीस्टरको हुने, व्यक्ति-व्यक्तिबीच भेटेर कुराकानी गरेजस्तो गुणस्तरीय भ्वाइस सेवा पाउन सकिने, कल सम्पर्क हुने दर छिटो हुने, आवाज स्पष्ट र प्राकृतिकजस्तो सुनिने टेलिकमले जनाएको।
 - टेलिकमका अनुसार भीओएलटीई सेवा लिन ८०० र १८ सय मेगाहर्ज ब्यान्डको फ्रिक्वेन्सी सपोर्ट गर्ने मोबाइल हुनुपर्ने।
- सन् २०२२ जनवरीमा मेलबर्नमा सञ्चालित अस्ट्रेलियन ओपनतर्फ पुरुष एकलको उपाधि जित्ने टेनिस खेलाडी को हुन् ?
 - राफेल नाडाल (स्पेनिस टेनिस स्टाड)
 - मेलबर्नमा जनवरी ३० मा भएको फाइनल खेलमा सो उपाधि जित्दै ३५ वर्षीय नाडालले पुरुष खेलाडीको कीर्तिमान बनाएका।
 - खेलमा नाडालले दोस्रो बरीयताका रुसी खेलाडी डानियल मेड्भेदेभमाथि उत्कृष्ट जित निकालेका।
 - अस्ट्रेलियन ओपन च्याम्पियन बनेसँगै नाडालले २१औँ ग्राण्डस्लामको उपाधि जितेका। नाडाल सर्वियाका नोभ्याक जोकोभिच र स्वित्जरल्यान्डका रोजर फेडेररसँग बराबरी थिए। जोकोभिच र फेडेररले २० वटा ग्राण्ड स्लामको उपाधि जितेका।
- वि.सं. २०७८ माघ १७ को मन्त्रपरिषद् बैठकले खुला विश्वविद्यालयको उपकुलपतिमा कसलाई नियुक्त गर्ने निर्णय गरेको हो ?
 - शिलु मानन्धर
 - मानन्धर खुला विश्वविद्यालयकै व्यवस्थापन सङ्कायका पूर्वडिन हुनुहुन्छ।
 - खुला विश्वविद्यालयका तत्कालीन उपकुलपति प्रा.डा. लेखनाथ शर्माको चारवर्षे कार्यकाल जेठ १८ गते सकिएको थियो।
- नेपालमा उत्पादित अर्गैली सबैभन्दा बढी कुन देशमा निर्यात हुने गरेको छ ?
 - जापान
 - अर्गैलीबाट उच्चस्तरको कागज बनाउन सकिने।
 - यसबाट बनाइएको मुद्रा बलियो र पानीमा भिजाउँदासमेत केही नहुने।
 - जापानी मुद्रा (येन) बनाउन जापानले यसको आयात गर्ने गरेको।
 - नेपालमा अर्गैली तीन श्रेणीमा उत्पादन हुने : 'ए' श्रेणीको प्रतिनिधिको ५५० रुपियाँ, 'बी' श्रेणीको दुई सय र 'सी' श्रेणीको एक सय रुपियाँ किलोसम्ममा बिक्री हुने गरेको। यसलाई वाफमा पकाएर विभिन्न श्रेणीमा प्रयोग गर्न गरिएको।
 - नेपालको दोलखा, रामेछाप, इलाम, पाँचथर र ताप्लेजुङमा यसको उत्पादन गर्ने गरिएको।
- विश्वकै अग्लो स्थानमा छायाङ्कन गरेर गिनिज बुक अफ वर्ल्ड रेकर्ड्स कायम गर्न सफल म्युजिक भिडियो कून हो ?
 - सुन्दर हिमाल
 - पत्रकारिता र कलाकारितामा संलग्न पाँच युवाले विश्वकै अग्लो स्थानमा 'सुन्दर नेपाल' बोलको गीतको म्युजिक भिडियो छायाङ्कन गरेर सो रेकर्ड कायम गरेका।
 - पाँच हजार २० मिटरको उचाइमा रहेको सोलुखुम्बुको खारे (मेरा पिच जाने वाटो)मा पुगेर सो म्युजिक भिडियो छायाङ्कन गरिएको।
 - गीतकार बुद्धराज राई, गायक टेक नाछिरिङ र गिस्वरजङ्ग श्रेष्ठ, गायिका मान्पा गुरुङ, मोडेल तथा डान्सर सिर्जना किराँतीले सो भिडियो छायाङ्कन गरेर कीर्तिमान राखेका।
 - यसअघि उच्च स्थानमा म्युजिक भिडियो छायाङ्कन गरेर गिनिज बुकमा 'हाइएस्ट अल्ट्रच्युड म्युजिक भिडियो अन ल्यान्ड' शीर्षकमा नेपाली युवा सञ्चबहादुर राई, पुष्कर नेपाल, पावल राई, लक्ष्मण कार्की र राजन खरेलले ४८१४ मिटर उचाइमा रहेको गोक्यो ताल आसपासमा छायाङ्कन गरी कायम कीर्तिमान 'सुन्दर हिमाल' ले तोडेको।
- नेपालमा शहीद दिवस कहिले मनाइन्छ ?
 - माघ १६
 - प्रजातन्त्र स्थापना एवं पुनर्स्थापना तथा विभिन्न कालखण्डका स्वतन्त्रताका लागि जीवन आहुति दिने शहीदको सम्मननामा विविध कार्यक्रम गरी हरेक वर्ष माघ १६ का दिन शहीद दिवस मनाउने गरिएको।
 - त्यस्तै माघ १० देखि १६ गतेसम्म विभिन्न कार्यक्रमका साथ शहीद सप्ताह मनाइँदै आएको।
- विन्टर ओलम्पिक-२०२२ को आयोजक राष्ट्र कुन हो ?
 - चीन (बेइजिङ)
 - मिति : २०२२ फेब्रुअरी ४-२०
 - खेलाडी : २८७१
 - पुरुष : १५८१
 - महिला : १२९०
 - सहभागी राष्ट्र : ९१
 - संलग्न खेल सङ्ख्या : ७ (इभेन्ट्स : १०९)
 - अमेरिका, बेलायत, अस्ट्रेलिया र क्यानाडाले बेइजिङ ओलम्पिकमा आफ्ना खेलाडी पठाए पनि कूटनीतिक बहिष्कार गरेका।
 - कूटनीतिक बहिष्कार घोषणा नगरे पनि जापानले यो ओलम्पिकमा कुनै पनि उच्च अधिकारी नपठाएको।
 - शीत र ग्रीष्मकालीन ओलम्पिक खेलकुद आयोजना गर्ने बेइजिङ एकलौटो सहर बन्न पुगेको।
 - Motto : Together for a shared future
- बाघ संरक्षणमा उत्कृष्ट कार्य गरेबापत अन्तर्राष्ट्रिय संरक्षण पुरस्कार प्राप्त गर्ने नेपालको राष्ट्रिय निकुञ्ज कुन हो ?
 - बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज
 - विश्वमै दुर्लभ मानिएको पाटेबाघको संरक्षण गर्दै बाघको सङ्ख्या दोब्बर बृद्धि गरेको भन्दै सो निकुञ्ज पुरस्कृत भएको।
 - सो पुरस्कार सन् २०२२ को सेप्टेम्बरमा रुसमा आयोजित दोस्रो बाघ सम्मेलनका अवसरमा प्रदान गरिने।
 - संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय विकास कार्यक्रम, विश्व वन्यजन्तु संरक्षण कोषलायतका विश्वभर संरक्षणका क्षेत्रमा काम गर्ने नौवटा अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाको समूहले बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्जलाई सो पुरस्कार प्रदान गरेको।
 - सन् २००९ मा बर्दियामा बाघको सङ्ख्या १८ थियो भने सन् २०१८ को बाघको गणनामा ८७ वटा बाघ रेकर्ड गरिएका थिए।
 - सन् २०१० मा रुसको सेन्ट पिटर्सवर्गमा बाघ पाइने देशको

प्रस्तुतकर्ता : टडक केसी

विषयगत प्रश्नोत्तर

सङ्घीय प्रणालीमा शक्ति पृथकीकरण

- नेपालमा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको विद्यमान अवस्थाबारे जानकारी दिई यसको विकासमा नियामक निकायको भूमिकाबारे चर्चा गर्नुहोस्।
 - सर्वसाधारण नागरिकबाट निक्षेप सङ्कलन गरी कर्जा प्रवाह गरेर बचतकर्ता तथा लगानीकर्ताबीच मध्यस्थकर्ताको कार्य गर्ने संस्था बैङ्क तथा वित्तीय संस्था हुन्। यस्ता संस्थाले मुद्रा तथा साखको कारोबार गर्ने, सुरक्षित भुक्तानी प्रणाली लागू गर्ने, मौद्रिक नीति कार्यान्वयन गर्नेलागयतका कार्य गरी आर्थिक विकासमा महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्छन्। यस्ता बैङ्क तथा वित्तीय संस्था नेपालको वित्तीय प्रणालीको एक अभिन्न अङ्ग हुन्। यस अन्तर्गत 'क' वर्गको वाणिज्य बैङ्क, 'ख' वर्गको विकास बैङ्क, 'ग' वर्गको वित्तीय कम्पनी र 'घ' वर्गको लघुवित्त संस्था पर्छन्। यी निकायको दर्ता, अनुगमन, सुपरिवेक्षण, नियमन, सहजीकरण एवं प्रवर्द्धन नेपाल राष्ट्र बैङ्क ऐन, २०१८, बैङ्क तथा वित्तीय संस्थासम्बन्धी ऐन, २०७३ बर्माोजम केन्द्रिय बैङ्कका रूपमा नेपाल राष्ट्र बैङ्कले गर्दै आएको छ। पछिल्लो आर्थिक सर्वेक्षणअनुसार नेपालमा २७ वाणिज्य बैङ्क, १९ विकास बैङ्क, एक पूर्वाधार विकास बैङ्क, २० वित्त कम्पनी, ७६ लघुवित्त संस्था गरी जम्मा १४३ बैङ्क तथा वित्तीय संस्था छन्।
 - नेपाल राष्ट्र बैङ्कको भूमिका
 - नेपाल राष्ट्र बैङ्क नेपालका बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको नियामक निकाय हो। यसले मौद्रिक नीतिमार्फत मुलुकको वित्तीय प्रणालीको विकास र स्थायित्व कायम गर्न ठूलो भूमिका निर्वाह गर्छ। यसले व्याजदर, विनियम दर, मुद्रास्फीति दरमा स्थिरता ल्याउने, लचिलो र कसिलो मौद्रिक नीतिमार्फत बजारमा मुद्रा प्रदायमा सन्तुलन ल्याउने गर्छ। मुलुकमा रहेका बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको विकासमा यसको भूमिका निम्नानुसार हुने गर्छ :
 - बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरू एकआपसमा गाभिने नीतिलाई सरल र पारदर्शी बनाई वित्तीय संस्थाको वित्तीय आधार बलियो बनाउने, सुदृढीकरण गर्ने,
 - व्याजदर निर्धारणलाई पारदर्शी बनाउने,
 - मुद्रास्फीति दरभन्दा केही बढी व्याजदर कायम गर्न सहयोग गरी मुद्रास्फीति नियन्त्रण गर्ने,
 - कर्जा प्रवाह र असुली कार्यको निगरानी गर्ने,
 - कर्जा प्रवाह विधि र प्रक्रियालाई सरल र पारदर्शी बनाउने,
 - सेयर बजारमा लगानीका लागि अनुकूल वातावरण तयार गर्ने,
 - सेयर बजारमा कर्जा प्रवाह बढाउने
 - बैङ्क तथा वित्तीय संस्थामार्फत वित्तीय साक्षरता अभियान सञ्चालन गर्ने,
 - स्थानीय तहका वडा तहसम्म बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको शाखा विस्तार गरी वित्तीय पहुँच अभिवृद्धि गर्ने,
 - पुँजी बजारमा लगानीको वातावरण निर्माणमा सहयोग गर्ने,
 - अप्रत्यक्ष मौद्रिक उपकरण प्रयोग गरी मौद्रिक स्थिरता कायम गर्ने,
 - मरिच, छोकाङ, केराउ, सुपारीजस्ता वस्तुमा कर्जा प्रवाह कार्य रोकी आयातमा भन्दा उत्पादन क्षेत्रमा कर्जा प्रवाहमा सरलता ल्याउने,
 - कृषि, उद्योग, ऊर्जा, पर्यटनलागयतका क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह विस्तार गर्ने,
 - स्वदेशमा उत्पादन हुन सक्ने तर हाल विदेशबाट आयात भएका वस्तुको उत्पादनमा साधन परिचालन हुने वातावरण तयार गरी आयात प्रतिस्थापनमा जोड दिने,
 - जोखिम सूचक तयार गरी जोखिमका आधारमा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको नियमन र अनुगमन गर्ने,
 - 'घ' वर्गको लघुवित्त संस्थाको नियमनका लागि छुट्टै संरचना तयार गर्ने।
- नेपालमा जनसङ्ख्या बृद्धिदर घट्नुका कारण के के हुन् ? उल्लेख गर्नुहोस्।
 - नेपालमा बाह्रौँ राष्ट्रिय जनगणना-२०७८ को प्रारम्भिक नतिजाले नेपालको जनसङ्ख्या बृद्धिदर ०.९३ प्रतिशत पुगेको देखाएको छ। यो विगत ८० वर्षयताकै न्यून हो। नेपालमा यसरी जनसङ्ख्या बृद्धिदर घट्नुका केही कारण छन्, जसलाई निम्नानुसार उल्लेख गर्न सकिन्छः
 - बीस वर्ष पुगेपछि मात्र विवाह गर्ने कानुनी व्यवस्था कडाइपूर्वक लागू हुनु,
 - वैदेशिक रोजगारीका लागि जाने महिला र पुरुषको सङ्ख्या अत्यधिक हुनु,
 - बालविवाह, बहुविवाह, बमेल विवाहको चलन न्यून हुँदै जानु,
 - विवाहित दम्पतीमा दुई सन्तानभन्दा बढीको इच्छा कम हुँदै जानु,
 - छोरा र छोरीबीचको विभेद क्रमशः कम हुँदै जानु,
 - सुरक्षित गर्भपातन र गर्भनिरोधको उपाय व्यापक विस्तार हुँदै जानु,
 - परिवार नियोजनका स्थायी बन्ध्याकरण तथा अस्थायी साधनको प्रयोग बढ्दै जानु।
- नेपाल प्रहरीले अनुसन्धान गर्न कसुरहरू के के हुन् ? लेख्नुहोस्।
 - नेपाल प्रहरी र प्रदेश प्रहरी (कार्य सञ्चालन, सुपरिवेक्षण र समन्वय) ऐन, २०७६ बर्माोजम नेपाल प्रहरीले अनुसन्धान गर्ने कसुरलाई निम्नानुसार उल्लेख गर्न सकिन्छः
 - राज्यविरुद्धको कसुर,
 - नागरिकता तथा राहदानीसम्बन्धी कसुर,
 - सङ्घटित अपराधसम्बन्धी कसुर,
 - आतङ्कवादसम्बन्धी कसुर,
 - मानव बेचबिखन तथा आसारपरसारसम्बन्धी कसुर,
 - साइबर अपराधसम्बन्धी कसुर,
 - एकभन्दा बढी प्रदेशको क्षेत्राधिकार जोडिने गरी भएको कसुर,
 - सोमापार अपराध तथा नेपालबाहिर भएको वा नेपाल बाहिरसमेत अनुसन्धान गर्नुपर्ने कुनै कसुर,
 - सङ्घीय कानूनबर्माोजम नेपाल प्रहरीले अनुसन्धान गर्नुपर्ने कसुर।
- नेपालको सङ्घीय प्रणालीमा शक्ति पृथकीकरणको सिद्धान्तलाई कसरी अवलम्बन गरिएको छ ? उल्लेख गर्नुहोस्।
 - राज्यको कानून बनाउने सर्वोच्च निकाय व्यवस्थापिका हो र राज्यको कानून कार्यान्वयन गराउने मन्त्रीहरूसहितको मन्त्रपरिषद् कार्यपालिका हो। त्यसैगरी संविधान र कानूनको व्याख्या गर्ने अधिकारिक निकाय न्यायपालिका हो। राज्यका यी तीन अङ्गले गर्ने कार्यहरू पृथक् पृथक् छन् र आफ्नो कार्यक्षेत्रका विषयमा यी स्वतन्त्र एवं स्वायत्त छन्। यो सबै शक्ति एवं अधिकार एउटै व्यक्ति तथा एकाइमा दिँदा शासक जतिसुकै लोकतान्त्रिक भए पनि निरङ्कुशताको सिर्जना हुन्छ, स्वेच्छाचरिता बढ्छ, नागरिकको स्वतन्त्रता बाँधबन्दा हुन्छ, त्यसकारण राज्य शक्तिलाई विभिन्न एकाइमा विभाजन गर्नुपर्छ भन्ने मान्यता राख्ने सिद्धान्त शक्ति पृथकीकरण हो। यो सरकारका तीन अङ्गको कार्यविभाजन हो। शासनमा स्वेच्छाचरिता अन्त्य गर्दै नागरिकका हक अधिकारको रक्षा गर्नु यसको उद्देश्य हो। नेपालमा सङ्घीय प्रणाली लागू भएकाले मुलुकमा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तहका सरकार छन्, साथै अनुरुप नेपालको संविधानमा कार्यपालिका, व्यवस्थापिका र न्यायपालिकाबीच शक्ति पृथकीकरणको व्यवस्था छ। जसलाई निम्नानुसार उल्लेख गर्न सकिन्छः
 - कार्यपालिका
 - नेपालको कार्यकारिणी अधिकार मन्त्रपरिषद्मा निहित रहने, धारा ७५ (१)
 - प्रधानमन्त्री नियुक्त भएको पहिलो दुई वर्षसम्म अविश्रवसको प्रस्ताव पेश गर्न नसकिने, धारा १०० (४)
 - प्रदेशको कार्यकारी अधिकार प्रदेश मन्त्रपरिषद्मा रहने,

प्रस्तुतकर्ता : हेमचन्द्र शर्मा